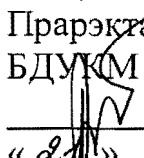

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Прарэктар па навуковай рабоце
БДУКМ

 В.Р.Языковіч
«21» чэрвень 2019 г.
Рэгістрацыйны № ВД 133/эвуч.

БЕЛАРУСКАЯ НАРОДНА-ПЕСЕННАЯ ТВОРЧАСЦЬ

*Вучэбная праграма установы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці
1-18 01 01 Народная творчасць (па напрамках),
напрамку спецыяльнасці 1-18 01 01-01
Народная творчасць (харавая музыка),
спецыялізацыі 1-18 01 01-01 01 Харавая музыка (акадэмічная)*

Вучэбная праграма складзена ў адпаведнасці з патрабаваннямі адукацыйнага стандарта Рэспублікі Беларусь ОСВО 1-18 03 01-2013, вучэбнага плана установы вышэйшай адукацыі па напрамку спецыяльнасці. Рэгістрацыйны нумар С 18-1-67/17 вуч.

Складальнік

В.М.Новік, дацэнт кафедры харавога і вакальнага мастацтва ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

Рэцэнзенты

М.П.Дрынеўскі, мастацкі кіраўнік дзяржаўнай установы “Нацыянальны акадэмічны народны хор Рэспублікі Беларусь імя Г.І.Цітовіча”, народны артыст Беларусі, прафесар

Л.Л.Ражкова, загадчык кафедры беларускай народна-песеннай творчасці ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”, кандыдат педагагічных навук;

Рэкамендавана да зацвярджэння:

кафедрай харавога і вакальнага мастацтва ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў” (пракакол № 10 ад 23.05.2019г.)

прэзідыумам навукова-метадычнага савета ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў” (пракакол № 5 ад 12.06.2019г.)

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбная дысцыпліна “Беларуская народна-песенная творчасць” адыгрывае важную ролю ў сістэме адукацыі, садзейнічае падрыхтоўцы высакваліфікаваных спецыялістаў. Тэматыка дысцыпліны адлюстроўвае шматгранны працэс эвалюцыі ўсходнеславянскай народнай песні ад старажытнасці і да нашых дзён. Вялікая ўвага надаецца беларускай народнай песнятворчасці, традыцыям, формам і бытаванню народнай песенна-харавой творчасці.

Выкладанне вучэбнай дысцыпліны ажыццяўляецца ва ўзаемасувязі з такімі вучэбнымі дысцыплінамі, як “Дырыжыванне”, “Харавы клас”, “Класічная харавая літаратура”, “Хоразнаўства”, “Тэорыя музыкі”.

Мэта вывучэння дысцыпліны – сфарміраваць праз змест вучэбнай дысцыпліны наступныя кампетэнцыі: валодаць і прымяняць атрыманыя веды для вырашэння практычных задач у сваёй прафесійнай музыкальна-культурнай дзейнасці, валодаць якасцямі грамадзяніна і патрыота сваёй зямлі і Радзімы. Любіць, шанаваць народную песню, актыўна прапагандаваць народную музычную спадчыну у тым ліку праз сучаснае выкананне народнай песні. Быць здольным да камунікатыўнасці, мець навык быць арганізатарам сумеснай творчай і педагогічнай дзейнасці.

Асноўныя задачы вучэбнай дысцыпліны:

- развіццё уменняў і навыкаў для практычнай работы ў якасці кіраўніка хору;
- азнаямленне з метадыкай вакальна-харавой работы ў народным калектыве;
- выхаванне навыкаў больш творчага асэнсавання і аналізу харавой партытуры, здольнасці да абагульнення, уменне працаваць з музыказнаўчай і нотнай літаратурай.

У выніку засваення дысцыпліны студэнты павінны *ведаць*:

- асаблівасці і значэнне вучэбнай дысцыпліны “Беларуская народная песенная творчасць”, яго месца і значэнне ў сістэме музычных ведаў і сістэме прафесійнай падрыхтоўкі дырыжора і краўнка харавога калектыву;

- тэарэтычны аспект народнай песнятворчасці, асноўныя этапы развіцця музычнай фалькларыстыкі, асаблівасці беларускай народнай песні яе спосабы

бытавання ў розных рэгіёнах рэспублікі Беларусь, навыкі выканання народнай песні;

- *умець*: прымяняць тэарэтычныя і практычныя веды сваёй будучай прафесійнай дзейнасці (рэпетыцыйнай, педагагічнай рабоце, канцэртных выступленнях) пры напісанні анатацый, аналізе харавых твораў, складанні метадычных матэрыялаў і рэкамендацый.

Засваенне вучэбнай дысцыпліны «Беларуская народна-песенная творчасць» павінна забяспечыць фарміраванне наступных груп кампетэнцый:

Патрабаванні да сацыяльна-асабістых кампетэнцый.

Спецыяліст павінен:

САК-1. Валодаць якасцямі грамадскасці.

САК-2. Быць здольным да сацыяльнага ўзаемадзеяння.

САК-3. Валодаць здольнасцю да міжасобных камунікацый.

САК-6. Умець працаваць у камандзе.

Патрабаванні да прафесійных кампетэнцый.

Спецыяліст павінен быць здольным:

Арганізацыйна-кіраўніцкая дзейнасць

ПК- 1. Ствараць творчыя калектывы.

ПК- 4. Рыхтаваць даклады, паведамленні і іншую дакументацыю ў галіне народнай творчасці і ўдзельнічаць у іх рэпрэзентацыі.

ПК- 6. Выкарыстоўваць нарматыўна-прававую базу галіны культуры.

Педагагічная дзейнасць

ПК – 19. Ведаць прынцыпы і прыёмы збірання, сістэматызацыі, абагульнення і выкарыстання інфармацыі для правядзення навуковых даследаванняў у галіне народнай творчасці.

Выканальніцкая дзейнасць

ПК - 23. Планаваць рэпертуар уласных мастацкіх (музычных) твораў.

ПК-24. Працаваць з крыніцамі рэпертуару, літаратурай па народнай творчасці.

ПК-25. Арганізоўваць этапы працэсу выканання мастацкіх (музычных) твораў для эстэтычнага выхавання і фарміравання высокамастацкіх густаў насельніцтва.

ПК-26. Выступаць у якасці артыста-выканаўцы ў прафесійных і аматырскіх музычных калектывах, музычных тэатрах, студыях, на радыё, тэлебачанні, у канцэртных установах.

Творчая дзейнасць

ПК - 27. Рабіць уласныя аранжыроўкі, інструментароўкі, апрацоўкі і пераклады для харавых калектываў, аркестраў, ансамблей.

ПК-28. самастойна падбіраць рэпертуар, фарміраваць канцэртную праграму.

ПК-29. Рыхтаваць творчыя выступленні харавых калектываў і весці канцэртную работу ў рэгіёне і па-за яго межамі.

У адпаведнасці з вучэбным планам на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Беларуская народна-песенная творчасць” усяго адзведзена 94 гадзіны, з якіх 34 гадзіны – аўдыторныя заняткі (лекцыі – 28, семінарскія – 6).
Рэкамендаваная форма кантролю ведаў студэнтаў – экзамен.

ВУЧЕБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЕБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

Раздзелы і тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін			Форма кантроля ведаў
	Лекцыі	Семінары	КСР	
Уводзіны	1			
Раздзел I. Стылістыка ўсходнеславянскай і беларускай народнай песні.				
<i>Тэма 1.</i> Роды народнай творчасці. Эпас. Лірыка. Драма. Беларуская балада.	1			
<i>Тэма 2.</i> Віды народнага песеннага вершаскладання. Строфіка народнай песні	2			
<i>Тэма 3.</i> Рытмічныя структуры і метады эвалюцыі рытмікі народнай песні. Прыпеўныя словы. Віды рыфмы.	2			
<i>Тэма 4.</i> Ладавая будова ўсходнеславянскай народнай песні (агульная характарыстыка). Характарыстыка ладоў народнай песні.	2			
<i>Тэма 5.</i> Сялянская лірычная песня (віды лірыкі). Меладычная аснова сялянскай лірычнай песні.	1			
<i>Тэма 6.</i> Структура каляндарна-спеўнай сістэмы Беларусі. Спецыфіка спеўных традыцый. Віды беларускага народнага шматгалосся.	2		2	рэферат
Раздзел II. Беларуская этнамузыкалогія				
<i>Тэма 7.</i> Гісторыя і развіццё беларускай фалькларыстыкі ў XIX ст. Станаўленне беларускай этнамузыкалогіі. Уклад беларускіх, польскіх і чэшскіх даследчыкаў.	1			
<i>Тэма 8.</i> Уклад у беларускую этнамузыкалогію прадсіяўнікоў Пецяўбургскай школы акадэміка Б.Асаф'ева (30-я-40-я гг.). Дзейнасць Р.Шырмы і Г.Цітовіча ў галіне практычнай этнамузыкалогіі.	1			
<i>Тэма 9.</i> Савецкая этнамузыкалогія. Дзейнасць прадстаўнікоў ІМЭФ НАН	1		2	рэферат

Беларусі і БАМ у сучасны перыяд.				
Раздзел III. Песенна -этнаграфічныя рэгіёны Беларусі.				
<i>Тэма 10.</i> Песенна-этнаграфічны рэгіён Паазер'е (Віцебскае Падзвінне).	2			
<i>Тэма 11.</i> Песенна-этнаграфічны рэгіён Падняпроў'е.	2			
<i>Тэма 12.</i> Песенна-этнаграфічныя рэгіёны – Усходняе і Заходняе Палессе.	2			
<i>Тэма 13.</i> Заходні песенна-этнаграфічны рэгіён Панямонне. Цэнтральны песенна-этнаграфічны рэгіён – Міншчына.	2		2	вусны апрос
<i>Тэма 14.</i> Сучаснае народна-спеўнае выканаўства. Традыцыі і інавацыі.		6		
Усяго	22	6	6	экзамен

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Уводзіны

Мэта, задачы і змест вучэбнай дысцыпліны. Роля і месца вучэбнай дысцыпліны ў падрыхтоўцы спецыялістаў вышэйшай кваліфікацыі. Вучэбна-метадычнае забеспячэнне.

Раздзел I. Стылістыка ўсходнеславянскай і беларускай народнай песні.

Тэма 1. Роды народнай творчасці. Эпас. Лірыка. Драма. Беларуская балада.

Прыналежнасць жанраў народнай творчасці да адпаведнага з родаў.

Быліны, думы, гістарычныя песні, духоўныя вершы. Балада як ліра-эпічны жанр. Агульная характэрыстыка і ўнутрыжанравыя віды.

Каляндарна-земляробчыя, працоўныя, сямейна-бытавыя і святочныя песні: калядныя, шчадроўкі, аўсенькі-таўсенькі, калыханкі, падблюдныя, масленічныя, загуканні вясны, карагодныя, валачобныя, юраўскія, семіцкія, троіцкія, русальныя, куставыя, купальскія, пятроўскія, жніўныя, восеньскія, чумацкія, батрацкія, бурлацкія, прыпеўкі.

Тэма 2. Віды народнага песеннага вершаскладання.

Строфіка народнай песні

Танічнае вершаскладанне. Мера танічнага верша і яго характарыстыка. Сілабічнае вершаскладанне. Мера сілабічнага верша і яго характарыстыка. Сілаба-танічнае вершаскладанне і яго характарыстыка, вытокі ад народна-песеннай паэтыкі. Стопы і іх віды. Двухскладовыя памеры: харэй, ямб. Трохскладовыя: дактыль, анапест, амфібрахій. Сяміскладовы памер. Страфа як элемент структуры. Паняцце паэтычнай і меладычнай страфы. Аднарадковасць у першым стылявым пласце. Меладычная страфа ў другім стылявым пласце. Трэці стылявы пласт. З'яўляюцца куплета (катрэн) і больш складаных тыпаў строф і страфы вышэйшага парадку – шматрадковай. Далейшая эвалюцыя строфікі: рэвалюцыйная песня, гарадская песня, раманс, кантавая культура. Сучасная эвалюцыя музычнай паэтычнай страфы ў бардаўскіх, турыцкіх, маладзёжных песнях сучасных кампазітараў.

Тэма 3. Рытмічныя структуры і метады эвалюцыі рытмікі народнай песні.

Прыпеўныя словы. Віды рыфмы..

Рытміка. Асаблівасці распявання трох кампанентаў песні (паэтычнага тэксту, мелодыку і рытмікі). Метады эвалюцыі рытмікі ўсходнеславянскай народнай песні (лірыка XV – XVII ст.ст.); Рытмічныя структуры ўсходнеславянскай народнай песні да XIV ст. (8-мі складавыя). Рытмічныя структуры другога стылявога пласта (тэрнарны верш), сувязь с песеннымі жанрамі (10ці-11ці-12ці-13ці-14ці складавыя і г.д.). Тры віды рыфмы, іх залежнасць ад націску ў слове і заканамернасць у розных мовах (польскай, беларускай, рускай).

I.Рытміка верша і напева. Роля унутрыскладавых распеваў і ўтварэнне на іх аснове рытмічных пульсацый, новых тыпавых рытмічных формул верша і паўверша; існаванне трох метадаў змянення рытмаформулы праз перамяшчэнне даўганоты; роля трохскладавых груп у вершаскладанні.

II.Поліструктурныя формы.Полірытмія і поліметрыя.

Разгляд паліметрыі на розных прыемах такціравання плясавой песні «Камарынская», карагоднай “Таня, Танюшка”. Вар’іраванне рытмічных формул у песні праз павялічэнне ці памяншэнне адзінак часу (лірычная працяжная песня). Прыпеўныя словы. Сэнсавая нагрузка слоў у песнях, якія адносяцца да роду драмы: у рускіх вясельных, карагодных, шчадроўках, каляндарных, валачобных, купальскіх, працоўных, паходных, скамарошынах і інш.

Тэма 4. Ладавая будова ўсходнеславянскай народнай песні (агульная характарыстыка). Характарыстыка ладоў народнай песні.

Агульная характарыстыка ладоў народнай музыкі. Лад як прымета стылю. Характарыстыка ладоў першага стылевога пласта (да XIV ст.):

– алігатонавыя (вузкааб’ёмныя): м.2, б.2, м.3, б.3;

– квартовыя трыхорды ў кварце (славянскі трыхорд, запоўнены квартовы лад);

– лады з субквартай (ч.4+м.3 і м.2+м.3) – яркія паказчыкі беларускага нацыянальнага стылю.

Характэрыстыка ладоў другога стылевога пласта (XV-XVII ст.), эпоха лірыкі, новыя формы і жанры. падгалосачнае народнае шматгалоссе, роля квінты, лады ў аб'ёме 5, 6, 7, 12-ці ступенны чатырохзладжаны абіходны гукарад-лад-вяршыня ў развіцці ладоў народнай музыкі, яго характэрная адметнасць. Роля нейтральнай тэрцыі ў вызначэнні лада.

Характэрыстыка ладоў трэцяга стылевога пласта (XVII-XX ст.). Сувязь з гарадской бытавой спеўнай культурай (гамафонна-гарманічная аснова); натуральны мажор і мінор, гарманічны мінор; мадуляцыя ў паралельныя танальнасці і ў першай ступені роднасці.

Тэма 5. Сялянская лірычная песня (віды лірыкі). Меладычная аснова сялянскай лірычнай песні.

Агульная характарыстыка. Росквіт у эпоху лірыкі (другі стылявы пласт), сувязь з мужчынскай спеўнай харавой традыцыяй і развітым падгалосачным шматгалоссем, (харавая аснова- неад'емны элемент лірычнай песні).

Тры віды лірыкі: грамадзянская (палітычная), лірыка прыроды, (пейзажная), інтымная; іх характарыстыка і ўзаемасувязь са спеўнымі жанрамі. Сольнае і харавое выкананне лірычнай песні, іх характарыстыка.

Утварэнне шматгалосся з аднагалосся і з 2-х галоснай асновай.

Тэма 6. Структура каляндарна-спеўнай сістэмы Беларусі. Спецыфіка спеўных традыцый. Віды беларускага народнага шматгалосся.

Блізкасць каляндарна-абрадавай спеўнай традыцыі да нацыянальнага спеўнага стылю. Распаўсюджанасць песень каляндарна-абрадавага цыкла, іх функцыі, значэнне формульнага напева. Выканаўчая традыцыя (сольная і харавая) і яе сувязь са спеўна-этнаграфічнымі рэгіёнамі. Спецыфіка спеўных традыцый.

Інтанацыйныя, меладычныя, ладавыя і рытмічныя характарыстыкі ў раннетрадыцыйны перыяд; жанравы сінкрэтызм; аднагалоссе. Нацыянальна-

спецыфічныя рысы ў пазнатрадыцыйны перыяд; жанры, не звязаныя з працай і абрадамі. Лірычная песня. Лады актыўнай сістэмы. Разнастайныя віды народнага шматгалосся. Эмацыянальная, вобразная і жанравая тыпізацыя. Жанры моўнай і рухаючай дынамікі. Тыпы націску.

Першыя запісы і даследванні беларускага народнага шматгалосся. Працы З.Радчанка, М.Чуркіна, З.Эвальда, Г.Цітовіча, Л.Мухарынскай.

Віды народнага шматгалосся.

Першыя запісы і даследаванні беларускага народнага шматгалосся; працы З. Радчанка, М. Чуркіна, З. Эвальда, Г. Цітовіча, Л. Мухарынскай.

Характарыстыка двухгалосся на аднагалоснай аснове; гетэрафанія і «пералівы».

Калектыўнае шматгалоссе (гуртавыя спевы і спевы «з падводкай») як больш высокая форма народнага шматгалосся.

Дыяфанія на бурдоннай аснове.

Імітацыя ва ўнісон на бурдоннай аснове (бясконцы канон з элементамі бурдону); рэгіёны бытавання відаў народнага шматгалосся; нотныя прыклады.

Раздзел II. Беларуская этнамузыкалогія.

Тэма 7. Гісторыя і развіццё беларускай фалькларыстыкі ў XIX ст.

Станаўленне беларускай этнамузыкалогіі.

Уклад беларускіх, польскіх і чэшскіх даследчыкаў.

Збіральнікі і даследчыкі беларускага песеннага фальклору першай паловы XIX ст. Даленга-Хадакоўскі (Адам Чарноцкі) 1784-1825 гг. «Пра дахрысціянскае славянства» (творы каляндарна-абрадавай лірыкі з-пад Гомеля, Полацка, Брэста) – асноўнае даследванне.

Ян Чачот (1796-1847 гг). «Песенькі вясковыя з – пад Немана і Дзвіны».

Аляксандр Рыпінскі.(1811-1886 гг.). Кніга «Беларусь» і «Дадатак» да яе (Парыж 1840г.).

Рамуальд Зянькевіч. (1811-1868). «Народныя песенькі люду Пінскага» (Коўна, 1851).

Яўстафій і Канстанцін Тышкевічы(1814-1873). Іх праца « Апісанне Барысаўскага павета» (Вільня 1847), «Вілія і яе берагі».

Павел Шпілеўскі.(1823-1861) – прадстаўнік міфалагічнай школы. Дзве самыя буйныя і значныя парцы: « Падарожжа па Палессі і Беларускім Краі» і « Беларусь у характарыстычных апісаннях і фантастычных яе казках».

Збіральнікі і даследчыкі беларускага песеннага фальклору 2-я палова XIX-пач.XX ст. Збіранне фальклору і дзейнасць даследчыкаў, звязаных з рускім геаграфічным таварыствам (1845), Паўночна-Заходнім аддзелам РГТ (1867), Віленскай археаграфічнай камісіяй.

Павел Васільевіч Шэйн.(1826-1900). « Матэрыялы для вывучэння побыту і мовы рускага насельніцтва Паўночна- Заходняга краю» у 3-х тамах.

Зінаіда Федараўна Радчанка. (1839-1916) – збіральніца гомельскіх народных песен, закранала пытанні шматгалосся беларускай народнай песні.

Мікалай Якаўлевіч Нікіфароўскі.(1845-1910) і яго зборнік « Беларускія песні-частушкі» (да 2350 песень, некаторыя вызначаліся вострай сацыяльнай накіраванасцю).

Еўдакім Раманавіч Раманаў.(1855-1922). Аўтар працы «Беларускі зборнік» 10 выданняў. «Матэрыялы па этнаграфіі Гродзенскай губерні.». Усяго сабрана 3742 песні і 778 папевак. Запісы мелодыі і гарманізацыя будучага беларускага кампазітара М. Чуркіна.

Уладзімір Мікалаевіч Дабравольскі.(1856-1920). 4-х томная праца «Смаленскі этнаграфічны зборнік», (2-гі і 4-ты тамы прысвечаны народнай песні).

Збіральніцкая і творчая дзейнасць :

Міхал Федароўскі. (беларускі даследчык польскага паходжання,1853-1923) Аўтар шматтомнай працы « Люд беларускі» ў 8 т. (Варшава, 1897-1981).

Мікалай Андрэевіч Янчук (1859-1921). «Маларуская свадзьба...»1886г. Дадатак да этнаграфічнага нарыса «Па Мінскай Губерні» (М., 1889).

Оскар Кольберг- «Беларускае Палессе» (Варшава, 1968).

Мітрафан Віктаравіч Доўнар-Запольскі.(1867-1934) – зборнік « Песні Пінчукоў» (600 запісаў, Кіеў, 1895. Вып.I) .

Палітыка беларусізацыі 20-х г.г. ХХст.

Пад'ем фалькларыстычнай дзейнасці 1922г. Адкрыццё Інбелкульта і яго музычнай секцыі; беларускай песеннай камсіі у Маскве, выдання народных песенных зборнікаў.

Антон Антонавіч Грыневіч.(1877-1937). Актыўны збіральнік і прапагандыст беларускай песні, аўтар шэрагу апрацовак. Яго зборнікі: «Беларускія песні з нотамі» (1912), «Народны спеўнік» (1920), «Дзіцячы спеўнік» (1925), падручнік « Навука спеваў» (1923).

Уладзімір Тэраўскі – кампазітар, хормайстар, збіральнік песеннага фальклору. Выдаў зборнікі « Беларускі лірнік» (1922), «Спеўнік на 4 галасы». Зборнік М. Гарэцкага і А.Ягорава « Народныя песні з мелодыямі» (1928), запісаныя ў 1926г. Ад

Зборнік І. Здановіча пад назвай « Народныя песні мястэчка Сялец» 1931г.

Тэма 8. Уклад у беларускую этнамузыкалогію прадсіяўнікоў Пецяярбургскай школы акадэміка Б.Асаф'ева (30-я-40-я гг.). Дзейнасць Р.Шырмы і Г.Цітовіча ў галіне практычнай этнамузыкалогіі.

Фалькларыстычная дзейнасць Я. Гіпіуса,З. Эвальд, Ф. Рубцова, М.Грынבלата. Калектыўныя аўтарскія песенныя зборнікі:

З.Эвальд « Песні Беларускага Палесся» (1936 г.);

«Песні беларускага народа» т.I Мн.,1940г.

« Беларускія народныя песні з серыі Песні народаў СССР.» М.,1941 г.

Творчая і збіральніцкая дзейнасць Р.Р. Шырмы (1892-1978) – заснавальніца і мастацкага кіраўніка Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлы БССР. Асноўныя працы: 4-х томны збор песеннага фальклору; складальнік 2-х томаў апрацовак бел. нар. Песні. Аўтар кнігі « Песня- душа народа», « Школьны спеўнік».

Творчая і збіральніцкая дзейнасць Г.І. Цітовіча (1910-1986) – заснавальніца і мастацкага кіраўніка Дзяржаўнага народнага хору БССР. Асноўныя працы:

зборнік «Анталогія беларускай народнай песні», кніга «О белорусском песенном фольклоре»

*Тэма 9. Савецкая этнамузыкалогія. Дзейнасць прадстаўнікоў ІМЭФ НАН
Беларусі і БАМ у сучасны перыяд.*

Лідзія Саулаўна Мухарынская – аўтар тэарытычных распрацовак па пытаннях беларускай народнай песні. Працы Мухарынскай – «Сучасная Беларуская народная песня. Гісторыя развіцця інтанацыйнага складу».(т.1-2,1967г.). Кніга «Беларуская народная песня». (Мн.1981г.) Праблема суадносін традыцыйнага і сучаснага – адна з цэнтральных у яе працах.

В. І. Ялатаў – даследчыка беларускага фальклору, супрацоўнік інстытута этнаграфіі і фальклору. Галоўная праца прысвечана тэарытычным асновам беларускай народнай музыкі – ладу, рытму, мелодыі

Навуковая дзейнасць сучасных беларускіх фалькларыстаў:.

Якіменка Т.С. - аўтар працы «Песні - баллады у жаночай календарнай традыцыі беларускай поўначы» (Мн.,1985г.).

Касцюкавец Л. Ф. – шырокі дыяпазон прац па розных галінах музычнага фальклору.

Зінаіда Якаўлеўна Мажэйка. Зборнікі: «Песенная культура беларускага Палесся», «Песні беларускага Паазер'я».

Таўлай Г. В.: даследаванні па беларускаму Купаллю.

Варфаламеева Т.Б.: даследаванні Панямоння, Падняпроўя і беларускага вяселля.

Значнай вехай у працы ІМЭФ стала выданне 2-х тыпаў зборніка народнай творчасці: шматтомнага выдання анталагічнага характару з даследніцкімі артыкуламі і навуковымі каментарыямі серыі “Беларуская народная творчасць” і “Традыцыйная мастацкая культура Беларусі” ў 6 т. (12 кніг).

Раздзел III. Песенна-этнаграфічныя рэгіёны Беларусі.

Культурная, гісторыка-геаграфічная, этна-музычная характарыстыка Паазер'я (Віцебшчына, Поллачына), Палесся (усходняя і заходняя часткі), Падняпроўя (Магілёўшчына), Панямонне (Гродзеншчына) , Цэнтральная частка (Міншчына). Даследчыкі рэгіёнаў песенных традыцый, аўтэнтычныя спеўныя гурты і паасобныя выканаўцы.

Тэма 10. Песенна-этнаграфічны рэгіён Паазер'е (Віцебскае Падзвінне)

Агульная характарыстыка рэгіёну. Традыцыйная музычная культура Паазер'я: яркая адметнасць і эпічнасць. Спецыфічнай рысай – каляндарна-спеўнай абраднасці Паазер'я. Спецыфіка вясельнага абраду, сольнае ці сумеснае спяванне ва унісон. У заходняй частцы рэгіёна існаванне арыгінальных форм спявання абрадавых песень: імітацыя ва унісон у форме бячконцага канона на бурдоннай аснове, Меладычны стыль рэгіёна, адметнасці мелодыкі напеваў. Характарыстыка раёнаў лакальнай культуры: усходняга, цэнтральнага, заходняга, паўночнага.

Аўтэнтычныя спеўныя гурты:

Гурт в. Стаі Лепельскага раёна.

Гурт вуліцы Садовая, г. Лепель.

Гурт в. Ляды Дубровенскага раёна.

Гурт в. Каўшэлева Шаркаўшчынскага раёна,

Гурт весак Ходцы, Лазова, Ліпна, Пракопава, Сенненскага раёна.

Тэма 11. Песенна-этнаграфічны рэгіён Падняпроў'е.

Агульная характарыстыка рэгіёну. Аснова музычнай спецыфікі рэгіёна. Песенныя жанры і віды. Традыцыйныя песні, вясновы і летні цыкл, карагодныя песні, зімовы цыкл, манера выканання спеваў. Характэрыстыка 3 раёнаў лакальнай культуры: паўночны, цэнтральны, паўднёвы. Асаблівасці шматгалоснага спеву.

Аўтэнтычныя гурты:

Гурт в. Стары Дзедзін Клімавіцкага раёна.

Гурт в. Прусіна Касцюковіцкага раена.

Гурт в. Усполье Мсціслаўскага раена.

Тэма 12. Песенна-этнаграфічныя рэгіёны – Усходняе і Заходняе Палессе.

Геаграфія размяшчэння. Агульная характарыстыка кожнага з рэгіёнаў. Самабытныя традыцыі, жанры і абрады. Характарыстыка зімовага, вясновага, летняга цыклаў. Традыцыйнае вяселле і яго цэнтральны момант (каравай). Характарыстыка манеры традыцыйных спеваў. Віды шматгалосся. Асаблівасці манеры “галоснага” спеву для песень вясенне-летняга цыкла. На Палессі вылучаюцца 2 рэгіёны лакальнай культуры: Ва усходнім Палессі гэта Тураўшчына, Петрыкаў-Мазыр, Рэчыца- Лоеў, Хойнікі- Нароўля, раён Чырвонага возера; у Брэсцкім Палессі- Пінск, Столін, Лунінец, Драгічын- Янава, Чорнае і Спораўскае возера, Маларыта.

Тэма 13. Заходні песенна-этнаграфічны рэгіён Панямонне. Цэнтральны песенна-этнаграфічны рэгіён – Міншчына.

Агульная характарыстыка. Песенная і музычная традыцыя рэгіёну, асаблівасці шматгалосных спеваў. Уплыў польскай харэаграфіі і своеасаблівасць музычнай і танцавальнай стылістыкі.

Аўтэнтычныя спеўныя гурты:

Гурт в. Погіры Дзятлаўскага раена.

Гурт в. Студзераўшчына Дзятлаўскага раена.

Гурт в. Шутавічы Смаргоньскага раена.

Гурт в. Сарокі Шчучынскага раена.

Гурт в. Моціўцы Шчучынскага раена.

Агульная характарыстыка рэгіёну, традыцыі песеннай культуры.

Утварэнне у месцах перакрывавання розных традыцый сваіх арыгінальных версій і варыянтаў, а таксама спосабу і манеры іх выканання і складае спецыфіку мясцовай песеннай культуры. Асноўныя спеўныя жанры, манера выканання, асаблівасці стылю традыцыйных песень.

Аўтэнтычныя спеўныя гурты:

Гурт в. Ананчыцы Салігорскага раена.

Гурт в. Морач Клецкага раена.

Гурт в. Сосны Любанскага раена.

Гурт в.Аляксандраўка Старадарожскага раена.

Гурт в. Раеўшчына Маладзечанскага раена.

Фальклорныя гурты: «Ліцвіны», «Дзянніца», г. Мінск.

Тэма 14. Сучаснае народна-спеўнае выканаўства. Традыцыі і інавацыі.

Разнастайнасць манеры, творчых і стылявых адзнак. Выканальніцкая дзейнасць найбольш вядомых сучасных фальклорных калектываў, ансамбляў, рок-гуртоў: “Песняры”, “Ліцвіны”, “Палац”, “NRM”, “Дзянніца”, “Неруш”, “Свята”, “Бяседа”, “Крэсіва”, “Валачобнікі”, “Грамніцы” і інш.

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

Асноўная

1. *Варфаламеева, Т.Б.* Песні Беларускага Панямоння / Т.Б. Варфаламеева. – Мн.: Бел. навука, 1998. – 285 с.
2. *Мажэйка, З.Я.* Беларуская этнамузыкалогія / З.Я.Мажэйка. – Мн.: Тэхналогія, 1999. – 254 с.
3. *Мажэйка, З.Я.* Песні беларускага Паазер'я / З.Я.Мажэйка. – Мн.: 1981. – 465 с.
4. *Мажэйка, З.Я. Варфаламеева Т.Б.* Песні Беларускага Падняпроўя / З.Я.Мажэйка, Т.Б. Варфаламеева, Мн.: Бел. навука, 1999. – 392 с.
5. *Можейко, З.Я.* Песенная культура беларускага Полесья / З.Я.Можейко, Мн.: 1971. – 261 с.
6. *Раговіч, У.І.* Песенны фальклор Палесся / Раговіч У.І. т.І, т.ІІ. Мн.: 2001, 2002гг. Выд., Чатыры чвэрці т.ІІІ.2004. с. – 526-589.
7. *Руднева, А.В.* Русское народное музыкальное творчество / А.В.Руднева, М.:1994. – 224 с.
8. Традыцыйная мастацкая культура Беларусі ў 6-ці тамах. Мн.: 2001,2004.2006,2008,2010гг.(5 тамоў).
9. *Эвальд, Э.В.* Песни белорусского Полесья / Э.В.Эвальд, М.: 1979. – 293 с.

Літаратура

Дадатковая

1. *Каханоўскі, Г.А.* Беларуская фалькларыстыка / Г. А. Каханоўскі. – Мінск, 1989.
2. *Кутырова, Г.Р., Ліцвінка,В.Д.* Беларускі фальклор ў сучасных запісах (Мінская вобласць) укл. мелодый / Г. Р. Кутырова, В.Д. Ліцвінка. – Мінск, 1995.
3. *Беларуская народная творчасць.*– Мінск, 1994.

4. *Кабашников, К.П.* Восточно-славянский фольклор: (словарь) / К.П. Кабашников и др. – Минск, 1993.
5. *Громыко, Е.А.* Гетерофонное многоголосие. Белорусское народное многоголосие и некоторые особенности его исполнения// Сборник статей по музыкальному искусству/ Отв. Ред.К.И.Сцепаневич. – Минск, 1976.
6. *Елатов, В.И.* Мелодические основы белорусской народной музыки / В.И.Елатов. – Минск, 1962.
7. *Елатов, В.И.* Ладовые основы белорусской народной музыки / В.И.Елатов. – Минск, 1964.
8. *Елатов, В.И.* Ритмические основы белорусской народной музыки / В.И.Елатов. – Минск, 1966.
9. *Журавлёв, Д.Н.* Геннадий Титович / Д.Н.Журавлёв. – Минск, 1984.
10. *Касцюковец, Л.П.* Кантовая культура Белоруссии / Л.П.Касцюковец. – Минск, 1975.
11. *Касцюкавец, Л.П.* Беларускія народныя абрады / Л.П.Касцюкавец. – Мінск, 1994.
12. *Ліцьвінка, А.* Рыгор Шырма / А.Ліцьвінка. – Мінск, 1990.
13. *Можейко, З.Я.* Календарно-песенная культура Белоруссии / З.Я.Можейко. – Минск, 1985.
14. *Мухаринская, Л.С.* Белорусская народная песня / Л.С.Мухаринская. – Минск, 1981.
15. *Нисневич, С.Г.* Григорий Ширма / С.Г.Нисневич. – Минск, 1968.
16. *Раговіч, У.І.* Вянок беларускіх народных песень / У.І.Раговіч. – Мінск, 1988.
17. *Тавлай, Г.В.* Белорусское Купалье / Г.В.Тавлай. – Минск, 1986.
18. *Фядосік, А.С.* Развіцце беларускай савецкай фалькларыстыкі / А.С.Фядосік. – Мінск, 1977.
19. *Цитович, Г.И.* О белорусском песенном фольклоре / Г.И.Цитович. – Минск, 1976.

20. *Цітовіч, Г.І.* Анталогія беларускай народнай песні / Г.І.Цітовіч. –Мінск, 1968.
21. *Чуркін, М.* Беларускія народныя песні і танцы / М.Чуркін. – Мінск, 1956.
22. *Шырма, Р.Р.* Песня-душа народа / Р.Р.Шырма. – Мінск, 1976.
23. *Шырма, Р.Р.* Беларускія народныя песні у 4 тамах / Р.Р.Шырма. –1959-1976. Т.1-4.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Метады і тэхналогіі навучання

Сярод эфектыўных педагагічных метадык і тэхналогій, што садзейнічаюць кіраванню ведамі і набыццю вопыту самастойнага вырашэння рознабаковых задач, неабходна адзначыць:

- праектныя тэхналогіі;
- тлумачальна-ілюстратыўны метады у спалучэнні з рэпрадукцыйным;
- метады параўнальнага аналізу;
- камунікатыўныя тэхналогіі (дыскусія, вучэбныя дэбаты і іншыя актыўныя формы і метады);
- метады аналізу канкрэтных сітуацый.

Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі і выкананні самастойнай работы студэнтаў

У працэсе самастойнай працы студэнты самастойна падбіраюць музычны матэрыял усіх шасці спеўна-этнаграфічных рэгіёнаў Беларусі, вывучаюць яго і паступова, на працягу вучэбнага семестра здаюць (выконваюць на памяць) пэўную колькасць народных песен выкладчыку вучэбнай дысцыпліны. Акрамя гэтага, праца студэнтаў у межах дысцыпліны “Беларуская народна-песенная творчасць” змяшчае ў сябе наступныя формы:

- падрыхтоўка да семінарскіх заняткаў;
- выкарыстанне відэа- і аўдыя матэрыялаў;
- падрыхтоўка да кантрольных апытанняў па вызначаных тэмах;
- падрыхтоўка да выніковага экзамена.

Выкарыстанне відэа- і аўдыя матэрыялаў з’яўляецца дапаможным сродкам у самастойнай працы пры развучванні народных песень кожнага рэгіёна.

Рэкамендаваныя сродкі дыягностыкі

Вусна-пісьмовая дыягностыка:

- экзамены па прадмету, які ўключае ў сябе практычнае заданне ў выглядзе выканання абразцоў народных песень кожнага з рэгіёнаў;
- падрыхтоўка і прэзентацыя сучасных выканальніцкіх калектываў розных стыляў і напрамкаў, удзел у творчых выступленнях;
- ацэньванне на аснове модульна-рэйтывавай сістэмы.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Крытэрыі адзнак па дысцыпліне
“Беларуская народна-песенная творчасць”

- 10 балаў** – выдатнае выкананне ўсіх песень свайго рэгіёну; грунтоўны адказ на асноўныя пытанні ўключна з нотнымі прыкладамі. (Пры умове 100% наведвання лекцый).
- 9 балаў** – добрае выкананне ўсіх песень свайго рэгіёну; грунтоўны адказ на асноўныя пытанні ўключна з нотнымі прыкладамі. (Пры умове 100% наведвання лекцый).
- 8 балаў** – добрае выкананне ўсіх песень свайго рэгіёну; грунтоўны адказ на асноўныя і дадатковыя пытанні ўключна з нотнымі прыкладамі.
- 7 балаў** – добрае выкананне песень свайго рэгіёну; станоўчы адказ на асноўныя пытанні і на дадатковыя пытанні (з нотнымі прыкладамі).
- 6 балаў** – здавальняючае выкананне песень; станоўчы адказ на асноўныя і дадатковыя пытанні (з нотнымі прыкладамі).
- 5 балаў** – здавальняючае выкананне песень свайго рэгіёну; станоўчы адказ на асноўныя пытанні, здавальняючы адказ на дадатковыя пытанні.
- 4 балы** – дрэннае веданне песень свайго рэгіёну (ці няведанне); здавальняючы адказ на асноўныя пытанні і здавальняючы на дадатковыя пытанні.
- 3 балы** – дрэннае веданне песень свайго рэгіёну (ці няведанне); нездавальняючы адказ на асноўныя пытанні і нездавальняючы на дадатковыя пытанні.
- 2 балы** – няведанне песеннага матэрыялу, адсутнасць адказу на асноўныя і дадатковыя пытанні.